

IAIN CAMERON, MAJA KIRILOVA ERIKSSON, *An Introduction to the European Convention on Human Rights*, Iustus förlag, 1993 och GÖRAN LYSÉN, *Europas grundlag — Europakonventionen om mänskliga rättigheter*, 2:a uppl. Iustus förlag, 1993.

Samtidigt med Sveriges förväntade inträde i EU den 1 januari 1995 träder den lag i kraft genom vilken den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) införlivas med svensk lag.¹ Inkorporeringen medför ett ökat behov av kunskap om konventionen och den praxis som den europeiska domstolen och kommissionen för de mänskliga rättigheterna utvecklat enligt denna.

Det svenska standardverket på detta område får anses utgöras av Hans Danelius bok, *Mänskliga rättigheter*, (5:e uppl. Norstedts förlag, 1993). Danelius tar emellertid inte bara upp det skydd som Europakonventionen innehåller utan behandlar hela det internationella regelsystemet till skydd för de mänskliga rättigheterna. De två arbeten som här anmäls synes mer vara avsedda som en introduktion till det europeiska regelsystemet och är väl ägnade att användas bl. a. i den juridiska undervisningen på detta område.

Cameron/Kirilova Eriksson:s bok är skriven på engelska men författarna har uppenbarligen lagt sig vinn om ett enkelt och lättfattligt språk för att inte avskräcka de läsare som känner motstånd inför att ta sig an en juridisk fackbok på ett främmande språk. Med de ökande språkkunskaper som kännetecknar de yngre juristgenerationerna är nog detta ett övergående problem. Kunskaper åtminstone i engelska blir nödvändiga för de jurister som har att tillämpa de olika rättskällor som den ökande internationaliseringen för med sig. Vad gäller Europakonventionen kan man inte räkna med att alla domar och beslut som meddelas av konventionsorganen i Strasbourg kan översättas till svenska, även om referat på svenska av domstolens domar numera finns i det rättsfallsregister som håller på att byggas upp i Riksdagens databas, RIXLEX.

Boken inleds med en i och för sig elementär genomgång av den internationella rättsordningen, dess förhållande gentemot de enskilda medborgarna samt förhållandet mellan nationell och internationell rätt. Därefter följer en genomgång av Europakonventionens struktur samt av övervakningsorganens roll. Genomgången av de materiella rättigheterna innehåller hänvisningar till flera kommissions- och domstolsavgöranden som belyser rättigheternas närmare innebörd. Ett kortare avsnitt rör konventionens förhållande till EG-rätten, vilket är komplicerat. Det åskådliggörs av ett diagram för att underlätta förståelsen. Här kan tilläggas att det f. n. pågår en diskussion inom EU om att ansluta EU som självständig part till Europakonventionen. EU-organens egen rättstillämpning skulle därmed bli direkt underkastad Europakonventionen och dess övervakningsorgan. Detta skulle bl. a. lösa det problem som uppstår då en EU-medborgare vill påtala att tillämpningen av en EG-

¹ Prop. 1993/94:117, bet. 1993/94:KU24, rskr. 1993/94:246.

rättslig regel strider mot konventionen.² Sådana klagomål kan i dag inte prövas av konventionsorganen annat än indirekt och i begränsad omfattning.³

Boken innehåller en avslutande redovisning av konventionens ställning som rättskälla i svensk rätt, ett problem som synes få sin lösning genom den inledningsvis nämnda inkorporeringslagen.

Bokens omfattning, 160 sidor, medger, som författarna själva påpekar, inte någon mer ingående analys av konventionssystemet och den alltmer omfattande rättspraxis som härletts därur. Den har emellertid klara pedagogiska förtjänster och ger den oinvidigde en snabb inblick i vad Europakonventionen i praktiken handlar om. Den kan därför väl sägas fylla en lucka som saknats i den svenska folkrättslitteraturen på detta område.

Lyséns bok har samma omfattning som den föregående men den lägger tonvikten på konventionens konstitutionella karaktär i ett folk- och statsrättsligt perspektiv. Den placerar in konventionen i sitt historiska sammanhang och betonar dess betydelse i den europeiska integrationen och som en del av den europeiska rättsordningen. Boken innehåller också en mer detaljerad analys av konventionens förhållande till EG-rätten och till svensk rätt. Redovisningen av de materiella rättigheterna och den praxis som utvecklats av konventionsorganen får i stället ett mer begränsat utrymme.

Vad gäller förhållandet till svensk rätt redovisar framställningen en kritisk inställning till den dualistiska princip som tillämpas av svenska domstolar i dag men också till sättet på vilket konventionen kommer att inkorporeras i svensk rätt. Det torde nog kunna hävdas att problemet med en svensk anpassning till konventionen i praktiken inte i första hand ligger i om man tillämpar en dualistisk modell eller om konventionen görs till direkt tillämplig svensk lag. I de allra flesta fall ger gällande svensk rätt tillräckligt utrymme för att beakta konventionen och den praxis som utvecklats enligt denna, om man tillämpar principen om konventionskonform tolkning på det sätt som illustreras av Högsta Domstolens rättstillämpning på senare år, för vilken Lysén också redogör. Det är i lika hög grad en fråga om att sprida information om gällande konventionspraxis och om rättsutvecklingen i Strasbourg. Informationsproblemet är detsamma också i flera andra konventionsstater. Här har dock en betydande förbättring skett i Sverige, bl. a. genom de rättsfallsöversikter som sammanställts av Hans Danelius i denna tidskrift.⁴

Ett par sakuppgifter ger upphov till några smärre kommentarer. Således exemplifierar Lysén (s. 63) avvisningsgrunden missbruk av klagorätten i art. 27:2 med att en klagande gjort kränkande uttalanden om regeringen i den stat mot vilket talan riktas. Med tanke på vad som i praktiken

² Denna idé väcker i sig en serie frågor, t. ex. om EG-domstolens prerogativ att självständigt uttolka EG-rätten låter sig förenas med att denna tolkning underkastas Europadomstolens bedömning vid tillämpning av Europakonventionen, om EU som ett folkrättsligt subjekt kan vara part till en konvention för medlemsstater i en mellanstatlig organisation, om EU skall utse egen domare i Europadomstolen etc.

³ Se t. ex. Appl. 13258/87, M & Co. v. Tyskland.

⁴ SvJT 1991 s. 257 och 1994 s. 337.

förekommer torde kommissionen inta en mycket försiktig hållning härvidlag och något avvisningsbeslut av denna innebörd torde inte ha meddelats. När det gäller rätten till skadestånd enligt art. 50, omfattar en dom av Europadomstolen dels ersättning för den materiella skada som ett konventionsbrott kan ha orsakat, dels ersättning för ideell skada samt ersättning för rättegångskostnader inför konventionsorganen. Ersättning för kostnader för den nationella process som föregått klagomålen till Strasbourg torde ersättas endast i den mån konventionsbrottet hänför sig till utgången av den materiella prövning av saken som gjorts av de nationella instanserna (jfr s. 69). Brott mot förfarandereglerna i art. 6 t. ex. ger därför sällan upphov till sådan ersättning. Vad gäller tillämpligheten av art. 6 i skattemål (jfr s. 86) kan sägas att rättsläget först på senare tid blivit mer klarlagt. I målet *Bendenoun mot Frankrike*⁵ fann domstolen således att art. 6 var tillämplig i skattemål vid påförande av skattetillegg, vilket enligt fransk rätt påförs i förvaltningsrättslig ordning som en sanktion vid "skatteflykt" som inte faller inom det straffbelagda området. Fransk rätt företer här likheter med svensk. Domstolen menade likväl att sanktionen hade ett flertal likheter med straffrättsliga sanktioner, vilket medförde att art. 6 blev tillämplig.

Sammanfattningsvis kompletterar också Lyséns bok på ett förtjänstfullt sätt det hitintills ganska klena utbudet av svensk litteratur på detta område.

Båda böckerna innehåller litteraturhänvisningar varvid man dock saknar Frowein/Peukerts kommentar till konventionen (Frowein/Peukert, *Europäische Menschenrechtskonvention*, Engel Verlag, Kehl am Rhein, 1985) som vid sidan av van Dijk/van Hoof, *Theory and Practise of the European Convention on Human Rights* (Kluwer Law and Taxation Publishers, 2 uppl., 1990) kan sägas utgöra ett standardverk på detta område. En ny upplaga är under utarbetande.

Carl Henrik Ehrenkrona

⁵ Case of *Bendenoun v. France*, dom 1994-02-24, Ser. A. Vol. 284.

